

2006

PRITOŽBA V POLICIJSKEM POSTOPKU

Strokovni članek

Jure GRILJC

Vse pravice pridržane.

Brez pisnega dovoljenja avtorja je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnemkoli obsegu ali postopku, vključno s fotokopiranjem, tiskanjem ali shranitvijo v elektronski obliki. Tako ravnanje je, razen v primerih iz 46. in 57. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah, kršitev avtorske pravice.

Jure GRILJC, dipl. var.

PRITOŽBA V POLICIJSKEM POSTOPKU

Strokovni članek

Tehnično oblikovanje:
Jure Griljc

Oblikovanje naslovnice:
Jure Griljc

Samozaložba
1. izdaja

Kamnik, 2006

KAZALO VSEBINE

BESEDA AVTORJA NAMESTO UVODA	3
1. KAKO LAHKO POSAMEZNIK ZAVARUJE SVOJE PRAVICE V POLICIJSKEM POSTOPKU	4
2. VRSTE PRITOŽB	5
2.1 PRITOŽBA ZOPER PLAČILNI NALOG ALI SODBO O PREKRŠKU	5
<i>Pritožba zoper plačilni nalog</i>	5
<i>Pritožba zoper sodbo o prekršku v hitrem postopku</i>	6
<i>Kako poteka postopek pred policijo, kot prekrškovnim organom?</i>	7
<i>Pritožba zoper sodbo o prekršku v rednem postopku</i>	8
<i>Kako se vloži pritožbo?</i>	9
2.2 PRITOŽBA NA POLICIJO ALI NA MNZ	10
2.3 PRITOŽBA DRŽAVNEM TOŽILCU, PREGON STORILCA PO URADNI DOLŽNOSTI, ZASEBNA TOŽBA	13
<i>Pritožba državnem tožilcu</i>	13
2.4 UPRAVNI SPOR	14
2.5 PRITOŽBA VARUHU ČLOVEKOVIH PRAVIC	14
2.6 ODŠKODNINSKA ODGOVORNOST POLICIJE	15
3. VIRI.....	17
3.1 PRAVNI VIRI:	17
<i>Zakoni:</i>	17
<i>Podzakonski akti:</i>	17
3.2 KNJIGE:	17
KRATICE UPORABLJENE V ČLANKU:.....	17

BESEDA AVTORJA NAMESTO UVODA

To delo je nastalo v želji, da bi v demokratični, pravni državi kot je Slovenija ljudje bolje poznali svoje pravice v policijskih postopkih. Ker zelo pogosto opažam, da državljani ne vedo, kdaj, zakaj in kako se lahko zakonito pritožijo zoper delo policije in drugih organov, ki so nosilci javnih pooblastil, je nastalo to delo, ki govori o pravicah, ki jih imajo udeleženci v policijskem postopku. Poudariti je treba znane besede: *»Nobena država ali sistem, ki se boji, da bodo njeni državljani poznali svoje pravice in jih posledično tudi uveljavljali, ni vredna preživetja in svojega obstoja«*

Čas v katerem živimo, vse bolj potrjuje pravilo, da mora posameznik za uresničevanje svojih pravic in zakonitih interesov sam prevzeti določeno breme odgovornosti. Demokracija in vladavina prava potrebujeta človeka in državljana, ki mora imeti na razpolago ustrezne informacije in znanje, da lahko svoje vedenje in delovanje svobodno usmerja znotraj meja, ki jih postavljajo vnaprej določena pravila javnega življenja.

Ljudje se v vse bolj informacijsko zasičenem življenju in ob mnogo kateri spremembi pozitivne zakonodaje dostikrat izgubijo med nešteto podatki. Prav zato sem v tem delu zbral veliko večino tistih pravnih sredstev, ki jih lahko državljani ali tujci uporabijo, ko so udeleženi v nezakonitem postopku, ki ga izvaja zoper njih državni monopol. Bralcu to delo pokaže varnejšo pot, po kateri se lahko s poznavanjem svojih pravic in dolžnosti izogne represivnim ukrepom v policijskih postopkih, kot tudi pravno zavaruje svoje pravice v primerih, ko so bile le-te kršene s strani državnih organov.

Kamnik, september 2006

Jure Griljc

1. KAKO LAHKO POSAMEZNIK ZAVARUJE SVOJE PRAVICE V POLICIJSKEM POSTOPKU

V tem poglavju želim navesti nekaj osnovnih pravnih mehanizmov, ki jih lahko posameznik sproži v postopku pritožbe zoper delo državnega organa, v našem primeru policije. Naš pravni red oz. sistem pozna kar nekaj institutov, zato si jih najprej preglejmo:

- Če menite, da so vam bile z dejanjem ali opustitvijo nalog policije kršene vaše pravice ali svoboščine se lahko ob vseh pravnih in drugih sredstvih v roku 30 dni pritožite na **policijo**.

- Če je policija zoper vas uporabila ukrep ali dejanje v predkazenskem postopku, se imate pravico pritožiti pri **državnem tožilcu**.

- Zaradi kršitev pravic z dokončno upravno odločbo ali kršitev človekovih pravic in svoboščin (ČPS) z realnimi, fizičnimi akti oz. pooblastili policije lahko sprožite **upravni spor**.

- Če menite, da so bile vaše pravice kršene v takem obsegu, da bi lahko šlo za storitev kaznivega dejanja policije proti vam in se storilec za tako kaznivo dejanje preganja po uradni dolžnosti (glej KZ RS), lahko zoper osumljenega policista vložite kazensko ovadbo pri pristojnem državnem tožilcu. Če gre za kaznivo dejanje, ki se preganja na zasebno tožbo (glej KZ RS) morate ovadbo vložiti na pristojno sodišče.

- Če menite, da so vam policisti s svojimi dejanji povzročili protipravno škodo, lahko v pravnem postopku uveljavite premoženjskopravni zahtevek za povrnitev škode.

- Vedno, v vsaki fazi postopka reševanja pritožb lahko vložite pobudo za varstvo pravic pri **Varuhu človekovih pravic**.

Vsako od teh pritožb bom v nadaljevanju na kratko obrazložil in navedel temeljne razlike med temi postopki.

2. VRSTE PRITOŽB

2.1 Pritožba zoper plačilni nalog ali sodbo o prekršku

Pritožba zoper plačilni nalog

Novi Zakon o prekrških (ZP-1) drugače ureja prekrške. Glede plačilnih nalogov se pravna materija ni bistveno spremenila pa vendar jo je smiselno na tem mestu predstaviti.

Če policist na kraju prekrška osebno zazna ali ga ugotovi, z uporabo ustreznih tehničnih sredstev ali naprav obstoj prekrška, izda in vroči kršitelju plačilni nalog takoj na samem kraju storitve prekrška. Plačilni nalog, izdan na kraju prekrška, velja kot pisna odločba o prekršku, vsebovati pa mora podatke o kršitelju (osebno ime ter naslov, EMŠO, če je fizična oseba tujec, pa njene rojstne podatke, državljanstvo, stalno oziroma začasno prebivališče, za odgovorno osebo tudi zaposlitev, za pravno osebo pa ime in sedež ter matično številko), kraj in čas storitve prekrška, pravno opredelitev prekrška, znesek globe, številko računa za plačilo in pravni pouk, lahko pa tudi druge podatke v skladu s predpisi. Storilec prekrška je dolžan plačati globo, določeno v plačilnem nalogu, v osmih dneh od prejema tega naloga na račun organa, ki je določen v plačilnem nalogu, ali v tem roku vložiti zahtevo za sodno varstvo.

Plačilni nalog obvezno vsebuje pravni pouk o dolžnosti plačila globe oziroma pravici do zahteve za sodno varstvo v roku osmih dni in načinu njene vložitve. Kršitelj, ki plača globo v osmih dneh, plača po ZP-1 le polovico izrečene globe. Če storilcu prekrška plačilnega naloga ni mogoče vročiti takoj na kraju prekrška, se mu plačilni nalog vroči po določbah zakona, ki ureja splošni upravni postopek¹. Če okoliščine to omogočajo, se kršitelju na kraju prekrška pusti tudi obvestilo o prekršku, ki vsebuje kraj in čas storitve ter pravno predelitev prekrška, ki pa za storilca nima nobenih pravnih posledic.

Zahteva za sodno varstvo oz. ugovor na plačilni nalog se vложи pisno pri prekrškovnem organu, katerega pooblaščenca oseba je izdala plačilni nalog. Torej, če

¹ Gre za Zakon o splošnem upravnem postopku / ZUP-UPB2 (Ur.l. RS št. 24/2006)

vam je plačilni nalog izdal policist, podate ugovor na policijo, če je bil plačilni nalog izdan s strani mestnega redarstva se pritožite njemu. Prekrškovni organ vedno najprej preizkusi zahtevo za sodno varstvo in odloči v skladu s 63. členom ZP-1. Če prekrškovni organ plačilnega naloga ne odpravi ali nadomesti z novim, pošlje pravočasno in dovoljeno zahtevo za sodno varstvo s plačilnim nalogom in opisom dejanskega stanja pristojnemu sodišču. V postopku, ki se konča z izdajo plačilnega naloga, se stroški postopka ne plačajo.

Če kršitelj ne plača globe v predpisanem roku in v znesku, določenem v plačilnem nalogu, in ne vloži zahteve za sodno varstvo, se pošlje plačilni nalog v izvršitev organu, ki je pristojen za izterjavo davkov, da globo prisilno izterja, brez predhodnega pisnega opomina. Enako se zgodi tudi, če kršitelj ne plača globe in stroškov po pravomočnosti odločbe o zavrženju ali zavrnitvi zahteve za sodno varstvo zoper plačilni nalog. Kršitelj, ki bi se lahko z odhodom zaradi prebivanja v tujini izognil plačilu globe, mora plačati globo takoj na kraju prekrška. O plačani globi se izda potrdilo.

Če kršitelj globe ne plača, se šteje, da je podal zahtevo za sodno varstvo in ga sme policist s plačilnim nalogom in opisom dejanskega stanja privedi pristojnemu sodišču oziroma izvesti vse potrebne ukrepe po tem zakonu za zagotovitev njegove navzočnosti in uspešno izvedbo postopka o prekršku.

Pritožba zoper sodbo o prekršku v hitrem postopku

Po novem Zakonu o prekrških (ZP-1) je policija dobila tudi novo pooblastilo in sicer je postala prekrškovni organ, ki v hitrem postopku o prekršku odloča o, z zakonom določenih prekrških². Gre predvsem za prekrške, v katerih je možno pridobiti realne fizične dokaze in bi šlo zgolj pri obravnavanju za sodišču za prekrške za obremenjevanje sodišč.

Po hitrem postopku po ZP-1 prekrškovni organ (policija) ne more postopati če je s prekrškom nastala telesna poškodba, če je za prekršek poleg globe predpisana

² 52. člen Zakona o prekrških

stranska sankcija oziroma če prekrškovni organ ali predlagatelj postopka glede na naravo kršitve oceni, da so podani pogoji za izrek stranske sankcije po tem zakonu, če je potrebno odločiti o premoženjsko pravnem zahtevku, proti mladoletnim storilcem prekrškov, za prekrške s področja obrambnih dolžnosti in v drugih primerih, ko je z zakonom tako določeno. V hitrem postopku se storilcu izreče globa v znesku, v katerem je predpisana, če je predpisana v razponu, pa se izreče najnižja predpisana mera globe, če z zakonom ni določeno drugače.

Prekrškovni organ lahko tudi odloči, da postopka o prekršku oz. obdolžilnega predloga ne bo vložil, če iz zbranih dejstev in dokazov izhaja, da dejanje ni prekršek, če je pregon zastaral, ali so podani drugi razlogi, ki izključujejo pregon, če gre za prekršek neznatnega pomena, posebne okoliščine, nizka stopnja odgovornosti ali storilčeve osebne okoliščine pa kažejo, da postopek ne bi bil smotr.

Kako poteka postopek pred policijo, kot prekrškovnim organom?

Policija po uradni dolžnosti brez odlašanja, hitro in enostavno ugotovi tista dejstva in zbere tiste dokaze, ki so potrebni za odločitev o prekršku. Pred izdajo odločbe o prekršku kršitelja, ki se ob ugotovitvi ali obravnavanju prekrška ni mogel izjaviti o prekršku in ni mogel biti poučen o pravicah iz tega odstavka, pisno obvesti o prekršku in pouči, da se lahko pisno izjavi o dejstvih oziroma okoliščinah prekrška v roku petih dni od prejema obvestila ter da mora navesti vsa dejstva in dokaze v svojo korist, ker jih sicer v postopku ne bo več mogel uveljavljati.

Zoper odločbo o prekršku, ki jo je na prvi stopnji izdal prekrškovni organ po hitrem postopku, se lahko vloži zahteva za sodno varstvo oz. ugovor. Zahtevo lahko vloži oseba, ki ji je bila izrečena sankcija, njen zakoniti zastopnik oz. njen zagovornik.

Zahteva za sodno varstvo zadrži izvršitev odločbe o plačilu globe in stroškov postopka, razen če ni v zakonu drugače določeno. Sodišče tako lahko na predlog vlagatelja, vložen skupaj z zahtevo za sodno varstvo s posebnim sklepom zadrži izvršitev odločbe do njene pravnomočnosti, če vlagatelj zahteve izkaže, da bi mu zaradi izvršitve nastala **nenadomestljiva škoda**. Zoper sklep o zavrnitvi takega

predloga ni pritožbe. Zahteva za sodno varstvo se lahko vloži v 8. dneh od vročitve odločbe o prekršku, pisno pri pristojnem prekrškovnem organu.

Odločbo prekrškovnega organa je mogoče izpodbijati z zahtevo za sodno varstvo³;

1. če je bila z odločbo prekršena materialna določba zakona ali predpisa, ki določa prekršek;
2. če je bila storjena kršitev določb postopka, ker ni odločil pristojni organ, ker storilcu ni bila dana možnost, da se izjavi o prekršku, ker je pri odločanju ali vodenju postopka sodelovala oseba, ki bi po zakonu morala biti izločena ali je bila izločena, ker so bile kršene določbe o uporabi jezika v postopku, ker izrek odločbe ni razumljiv ali je sam s seboj v nasprotju ali ker odločba nima vseh predpisanih sestavin;
3. zaradi zmotne in nepopolne ugotovitve dejanskega stanja, pri čemer se smejo v zahtevi navajati nova dejstva in predlagati novi dokazi le, če vlagatelj zahteve izkaže za verjetno, da jih brez svoje krivde ni mogel uveljaviti v hitrem postopku; zaradi izrečenih sankcij, odvzema premoženjske koristi in stroškov postopka in odločitve o premoženjskopravnem zahtevku;
4. zaradi odločitve o sankcijah, o odvzemu premoženjske koristi, o stroških postopka o prekršku in o premoženjskopravnem zahtevku.

Pritožba zoper sodbo o prekršku v rednem postopku

Redni postopek se od hitrega precej razlikuje. V rednem postopku o stvari vedno odloča le pristojno, z zakonom ustanovljeno sodišče. Redni sodni postopek zelo natančno ureja ZP-1 v členih od 67-168. V postopek se v tem delu ne bom spuščal, ker presega meje tega članka omenil bom zgolj to, kdo plača stroške sodnega postopka in možnost pritožbe zoper sodbo oz. sklep sodišča.

Stroške postopka vedno plača tisti, ki mu je bila izrečena sankcija za prekršek. Če je tekel postopek zaradi več prekrškov, tisti, ki mu je bila izrečena sankcija, ne trpi stroškov za tiste prekrške, glede katerih je bil postopek ustavljen, če se dajo ti stroški izločiti iz skupnih stroškov. Če je z isto odločbo izrečena sankcija več obdolžencem,

³ 154. člen Zakona o prekrških

se določi, kolikšen del stroškov plača vsak izmed njih, če tega ni mogoče določiti, plačajo vsi obdolženci nerazdelno plačilo stroškov postopka. Plačilo povprečnine se določi za vsakega obdolženca posebej. Stroški postopka, ki je bil ustavljen, v vsakem primeru bremenijo državni proračun.

Sodišče, ki vodi postopek o prekršku, sme oprostiti obdolženca, ki mu je bila izrečena sankcija, povrnitve stroškov postopka iz prvega odstavka 143. člena tega zakona, razen nagrade in potrebnih izdatkov zagovornika, če bi bilo zaradi plačila stroškov ogroženo njegovo vzdrževanje ali vzdrževanje tistih, ki jih je dolžan preživljati. Zakon določa tudi odgovornost tistega, ki poda krivo ovadbo za prekršek:

»Kdor vedoma vloži krivo prijavo o prekršku, plača stroške postopka.«.

Zoper sodbo o prekršku, izdano na prvi stopnji oz. sklep, izdan na prvi stopnji, je dovoljena pritožba na višje sodišče, če zakon ne določa drugače. Zoper sodbo oz. sklep višjega sodišča ni pritožbe.

Kako se vloži pritožbo?

Zoper sodbo o prekršku se lahko vloži pritožba na višje sodišče. Pritožbo v korist obdolženca lahko vložijo obdolženec oziroma njegov zagovornik, njegov zakonec ali oseba, ki živi z obdolžencem v zunajzakonski skupnosti, krvni sorodnik v ravni vrsti, zakoniti zastopnik, posvojitelj, posvojenec, brat, sestra ali rejnik. Za pravno osebo lahko vloži pritožbo njen zastopnik oziroma njen zagovornik.

Pritožbo lahko vloži tudi predlagatelj postopka. Predlagatelj se lahko pritoži tako v škodo, kot v korist obdolženca. Zagovornik, zakonec ali oseba, ki živi z obdolžencem v zunajzakonski skupnosti, krvni sorodnik v ravni vrsti, zakoniti zastopnik, posvojitelj, posvojenec, brat, sestra in rejnik obdolženca lahko vložijo pritožbo tudi brez njegovega posebnega dovoljenja, vendar ne proti njegovi volji. Rok za pritožbo teče tudi v tem primeru od dneva, ko je bil prepis sodbe vročen obdolžencu oziroma njegovemu zagovorniku.

Pritožba se vloži **v 8. dneh** po vročitvi sodbe. Rok za pritožbo zoper sodbo, ki je bila

ustno naznanjena, začne teči z dnem naznanitve, razen če je udeleženec zahteval, da se mu pošlje prepis sodbe. Pritožba se vedno vloži pisno pri sodišču, ki je izdalo sodbo o prekršku in v zadostnem številu izvodov za sodišče, ki vodi postopek, za predlagatelja, obdolženca in zagovornika, da se jim vroči.

Pritožba mora obsegati navedbo sodbe, proti kateri je podana, razlog za izpodbijanje, obrazložitev, predlog, naj se razveljavi ali spremeni in pritožnikov podpis. Sodba o prekršku se sme izpodbijati;

1. zaradi bistvene kršitve določb postopka o prekršku;
2. zaradi kršitve materialnih določb tega zakona ali predpisa, ki določa prekršek;
3. zaradi zmotne ali nepopolne ugotovitve dejanskega stanja;
4. zaradi odločitve o sankcijah, o odvzemu premoženjske koristi, o stroških postopka o prekršku in o premoženjskopravnem zahtevku.

2.2 Pritožba na policijo ali na MNZ

Zakon o Policiji (ZPol)⁴ v 28. členu opredeljuje:

"28. člen

Če posameznik meni, da so bile s policistovim dejanjem ali opustitvijo dejanja kršene njegove pravice ali svoboščine, se lahko v 30 dneh od trenutka, ko je izvedel za kršitev, pritoži na ministrstvo ali policijo.

Vsako pritožbo, podano zoper policista, mora najprej obravnavati in preveriti vsa dejstva v zvezi z njo, vodja organizacijske enote policije, v kateri dela policist, na katerega se pritožba nanaša, ali od njega pooblaščen policist (v nadaljnjem besedilu: vodja organizacijske enote policije). Z ugotovitvami seznanil pritožnika, ki se v primeru strinjanja z ugotovitvami vodje organizacijske enote policije lahko odloči, da je s tem postopek reševanja pritožbe zaključen. To se zabeleži v zapisniku o obravnavi pritožbe, v katerem se povzame bistvene ugotovitve vodje organizacijske

⁴ Zakon o policiji / ZPol-UPB6 (Ur.l. RS, št. 107/2006)

enote policije in ki ga podpiše tudi pritožnik. Ta postopek mora biti zaključen v 15 dneh od prejema pritožbe.

V primeru, da se pritožnik vabilu na razgovor ne odzove, se ne strinja ali ne soglaša z ugotovitvami vodje organizacijske enote policije, kakor tudi v primerih, ko iz pritožbe izhaja sum storitve kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, mora vodja organizacijske enote policije celoten spis takoj odstopiti ministrstvu, ki vodi nadaljnji postopek reševanja pritožbe.

Reševanje pritožb na ministrstvu se izvaja v senatih, ki jih sestavljajo trije člani, in sicer: pooblaščenec ministra in dva predstavnika javnosti. Predstavnike javnosti, ki sodelujejo pri reševanju pritožb nad delom delavcev policije na regionalni ravni, na predlog lokalnih skupnosti z območja posamezne policijske uprave imenuje in razrešuje minister. Predstavnike javnosti, ki sodelujejo pri reševanju pritožb nad delom delavcev policije na generalni policijski upravi, na predlog organizacij civilne družbe, organizacij strokovne javnosti in nevladnih organizacij imenuje in razrešuje minister. Predstavniki javnosti se imenujejo za dobo štirih let z možnostjo ponovnega imenovanja.

Postopek reševanja pritožbe na ministrstvu se zaključi s posredovanjem odgovora pritožniku v 30 dneh od zaključka postopka pri vodji organizacijske enote policije. Z odgovorom pritožniku je pritožbeni postopek zaključen, pritožnik pa ima na razpolago še vsa pravna in druga sredstva za varstvo njegovih pravic in svoboščin.

Podrobnejši postopek reševanja pritožb predpiše minister."

Kaj to pomeni: Zakon določa, da lahko vsakdo, ki meni, da mu je policist z določenim ravnanjem, dejanjem ali opustitvijo kršil pravice in svoboščine, ob vseh pravnih in drugih sredstvih, ki jih ima na razpolago, pritoži na policijo.

Pritožbo mora vložiti v **30 dneh od dneva, ko je do domnevne kršitve prišlo**, policija pa je dolžna odločiti o pritožbi v naslednjih 30 dneh. Policija ima za reševanje teh pritožb posebne komisije oz za to zadolžene inšpektorje. Posameznik lahko pritožbo poda pisno ali ustno na zapisnik na vsaki policijski postaji; najbolje pa je, da

jo poda pisno in naslovi na policijsko upravo, kjer se je domnevna kršitev zgodila, ali pa neposredno na naslov: POLICIJA, Štefanova ul. 2, 1501 Ljubljana.

Pritožbo rešuje poseben senat, v katerem so vključeni delavci policije, predstavniki lokalne samouprave in ljudje s civilne družbe.. Ker je ta postopek alternativna pot do rešitve spora je odločitev senata dokončna in nanjo ni možna pritožba. To ne pomeni, da so izčrpana vsa pravna sredstva. Prizadeti lahko še vedno poišče varstvo svojih pravic v formalnih postopkih splošnih (pravdni postopek) in specialnih sodišč (upravni spor).

Poudariti je treba, da posameznik s pritožbo na podlagi 28. člena ZPol **ne more zahtevati:**

- odškodnine
- ugovarjati utemeljenosti plačilnega naloga
- ugovarjati utemeljenosti policistovega predloga o uvedbi postopka za prekršek.

Za te zadeve so namenjene druge pravne poti in sredstva. Pritožbeni postopek na policijo zoper policista je omejen na ugotovitev, ali je policist s svojim ravnanjem, dejanjem ali opustitvijo uradnega dejanja kršil posameznikove pravice in je tako predvsem namenjen notranji higieni policije ter notranjemu nadzoru.

Čeprav ne gre za klasičen pravni postopek, lahko posamezniku ugotovitev policije, da je do kršitve res prišlo in posledično opravičilo policije nudi le moralno zadoščenje. Obenem pa posamezniku tako priznanje policije pomaga pri uveljavljanju pravnih sredstev (upravnem sporu, zahtevku za odškodnino v pravnem postopku,...).

Če pritožbeni postopek pokaže, da je do kršitev res prišlo, policija ponavadi sama sproži disciplinski ali celo kazenski postopek zoper policista, ki je kršitev povzročil. V zvezi s tem še opozorilo: **Vložena pritožba pomeni hkrati tudi kazensko ovadbo zoper policista!**

Zaradi večje odgovornosti policistov (uradnih oseb) je v zvezi z vlaganjem pritožb in ovadb zoper policiste zelo pomembno vedeti, da so zlonamerni oz. neutemeljeni očitki in obtožbe, ki jih posameznik v pritožbi očita policistu lahko kaznivo dejanje

krive ovadbe. 288 čl. KZ določa, da če kdo koga naznani, da je storil kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti pa ve, da ga ni storil, se kaznuje z zapornom do dveh let.

2.3 Pritožba državnem tožilcu, pregon storilca po uradni dolžnosti, zasebna tožba

Pritožba državnem tožilcu

Zakon o kazenskem postopku v 4. odstavku 148 člena določa, da se lahko vsakdo, zoper katerega je policija uporabila kak ukrep ali dejanje v predkazenskem postopku, pritoži pri pristojnem državnem tožilcu.

Pri tožilcu se lahko pritožijo osebe, od katerih je policija zaradi suma, da je bilo storjeno KD, zbirala obvestila, jih prisilno prijela in privedla na policijsko postajo, jim pregledala vozilo ali osebno prtljago, jim začasno omejila gibanje, ugotavljala identiteto ali opravljala katerokoli drugo pooblastilo policije. Pri tem ni pomembno, ali je posameznika policija obravnavala kot osumljenca ali kot očevidca oz. morebitno pričo v prihodnjem kazenskem postopku.

V vseh teh primerih ima oseba, ki meni, da so policisti pri opravljanju nalog v predkazenskem postopku z njo ravnali nezakonito ali nekorektno, pravico do pritožbe na državno tožilstvo. Pritožbo se poda pisno ali ustno na zapisnik. Pristojni tožilec je ponavadi tisti tožilec, ki je pristojen na kraju, kjer je do kršitve prišlo. Tako kot pri pritožbi na policijo tudi tukaj ne gre za redno pravno sredstvo, s katerim bi lahko na primer zahtevali odškodnino. S pritožbo posameznik doseže, da morebitni nezakoniti posegi prenehajo ter da državni tožilec sproži ustrezno preiskavo o morebitni zlorabi policijskih pooblastil. Tudi tukaj velja opozorilo: **Vložena pritožba pomeni hkrati tudi kazensko ovadbo zoper policista!**

Zaradi večje odgovornosti policistov (uradnih oseb) je v zvezi z vlaganjem pritožb in ovadb zoper policiste zelo pomembno vedeti, da so zlonamerni oz. neutemeljeni očitki in obtožbe, ki jih posameznik v pritožbi očita policistu lahko kaznivo dejanje krive ovadbe. 288 čl. KZ določa, da če kdo koga naznani, da je storil kaznivo dejanje,

ki se preganja po uradni dolžnosti pa ve, da ga ni storil, se kaznuje z zaporom do dveh let.

2.4 Upravni spor

Zaradi kršitev pravic z dokončno upravno odločbo ali kršitev ČPS⁵ z realnimi (fizičnimi) akti oz. pooblastili policije lahko posameznik sproži tudi upravni spor na Upravnem sodišču.

Upravni spor predstavlja posebno obliko sodnega varstva zakonitosti določenih posameznih aktov, s katerimi državni organi odločajo o pravicah ali o obveznostih in pravnih koristih posameznikov in organizacij. V upravnem sporu odloča Upravno sodišče, če za določeno zadevo ni z zakonom drugače določeno oz. ni predvideno drugo sodno varstvo (v kar pa ne spada pritožba zoper policijo, ovadba za KD ali odškodninska tožba! o.p.).

Upravni spor se sproži s tožbo, ki jo je treba vložiti v 30. dneh po domnevni kršitvi. Spor pred Upravnim sodiščem je priporočljiv predvsem v primerih, ko želi posameznik bodisi preprečiti nadaljevanje nezakonitega stanja, povzročenega s policijskim posegom ali z izdano upravno odločbo, ali pa pridobiti pravnomočno ugotovljeno sodbo, da je bilo policijsko dejanje nezakonito.

S tako tožbo ima posameznik neizmerno večje možnosti za uspešen odškodninski zahtevak. Postopki na upravnih sodiščih so praviloma hitrejši kot na pravnih (civilnih) sodiščih.

2.5 Pritožba varuhu človekovih pravic

Varuh človekovih pravic (VČP) v RS je samostojna in od državnih organov neodvisna institucija. Njen namen je varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin v razmerju med posamezniki in državnimi organi, organi lokalne samouprave in nosilce javnih pooblastil.

⁵ Okrajšava za človekove pravice in svoboščine

VČP lahko preiskuje primere nezakonitega ali nepravilnega dela državnih organov in se pri svojem delu ravna po določbah ustave in mednarodnih pravnih aktih o človekovih pravicah in svoboščinah.

Pobuda za začetek postopka pri VČP se praviloma vloži v pisni obliki. Pobudi je treba priložiti dokumentacijo in navesti vsa dejstva ter predložiti dokaze, na katerih temelji. Pobudnik mora hkrati navesti, katera pravna sredstva je že uporabil in s čim je poudarjena subsidiarna vloga VČP. Zakon varuhu omogoča, da o zadevi izvede tudi preiskavo, zahteva oceno ustavnosti in zakonitosti, ter druge ukrepe.

2.6 Odškodninska odgovornost policije

Če posameznik meni, da so mu policisti s svojimi dejanji povzročili protipravno škodo, lahko v pravnem postopku vloži tožbo zoper državo (policijo) ali zoper posameznega policista na civilnem sodišču in tako uveljavlja premoženjskopравни zahtevek za povrnitev škode.

Odgovornost za kršitve človekovih pravic je na splošno povezana z nedovoljenim posegom v pravno zavarovano območje pravic posameznika. Poseg pa je v najširšem pomenu vsako dejanje oviranja ali omejevanja, in sicer ne glede na to, ali gre za poseg države ali tretjih oseb. Ustava ureja odškodninsko odgovornost države v 26. členu in pravi:

"Vsakdo ima pravico do povračila škode, ki mu jo v zvezi z opravljanjem službe ali kakšne druge dejavnosti državnega organa, organa lokalne skupnosti ali nosilca javnih pooblastil s svojim protipravnim ravnanjem stori oseba ali organ, ki tako službo ali dejavnost opravlja.

Oškodovanec ima pravico, da v skladu z zakonom zahteva povračilo tudi neposredno od tistega, ki mu je škodo povzročil."

Že sama Ustava torej daje posamezniku pravico, da uveljavlja odškodninsko odgovornost države za škodo, ki je nastala kot posledica izvajanja javnih pooblastil,

kar ne velja samo za policijo in druge državne organe ampak tudi za vse nosilce javnih pooblastil.

Obstajajo tudi druga pravna sredstva, kot sta **ustavna pritožba** in pritožba na **Evropsko sodišče za človekove pravice** v Franciji, vendar za tako tožbo ponavadi potrebujete pravno pomoč zagovornika, zato o tem tukaj ne bom pisal.

3. VIRI

3.1 Pravni viri:

Zakoni:

Ustava Republike Slovenije;
Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin;
Zakon o policiji;
Zakon o kazenskem postopku;
Zakon o prekrških;
Zakon o varnosti cestnega prometa;
Zakon o nadzoru državne meje;
Zakon o sodiščih;
Zakon o splošnem upravnem postopku;
Zakon o varuhu človekovih pravic;
Zakon o pravnem postopku;
Zakon o državnem tožilstvu.

Podzakonski akti:

- Pravilnik o policijskih pooblastilih;
- Pravilnik o načinu in oblikah izvajanja pooblastil Ministrstva za notranje zadeve v razmerju do policije na področju usmerjanja in nadzora policije in o pooblastilih delavcev, ki izvajajo nadzor nad delom policije.

3.2 Knjige:

- Klemenčič, G., B. Kečanovič, M. Žaberl.: Vaše pravice v policijskih postopkih; Ljubljana 2002;
- Žaberl, M.: Policijska pooblastila, Ljubljana 2000;
- Perenič, A.: Uvod v pravo, Ljubljana 2002;
- Lobnikar, B., B. Kečanovič: Pravna in moralna razsežnost človekovih pravic v policijskih postopkih. Ljubljana 2002;

Kratice uporabljene v članku:

ZP-1 – Zakon o prekrških
ZPol – Zakon o policiji
KZ – Kazenski zakonik
ZKP – Zakon o kazenskem postopku
ČPŠ – Človekove pravice in svoboščine
VČP – Varuh človekovih pravic
MNZ – Ministrstvo za notranje zadeve
KD – kaznivo dejanje